

บทสรุป

วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีจุดมุ่งหมายจะเสนอภาพการเมืองในสองส่วน ส่วนแรกคืออำนาจทางการเมืองแผ่ออกไปสัมพันธ์กับรัฐอื่น ๆ และส่วนที่สองคือ สภาพการเมืองภายในของสุโขทัยเอง โดยที่ส่วนนี้จะอาศัยการพิจารณาจากปัจจัยทางการเมืองอันประกอบกันขึ้นเป็นโครงสร้างต่าง ๆ

ในส่วนแรกนั้น จากการศึกษาทำให้เห็นว่า สุโขทัยมีโอกาสอันดีกว่ารัฐไทยอื่น ๆ ในหลายประการด้วยกัน สภาพที่ตั้งของสุโขทัยอยู่ระหว่างลานนาไทย และรัฐไทยในบริเวณลุ่มแม่น้ำทำให้สุโขทัยเป็นพื้นที่แห่งการขยายเข้ามาตั้งถิ่นฐานของคนไทยจากตอนเหนือ เพื่อตามลุ่มสุบรี บริเวณลุ่มแม่น้ำทางใต้ ขณะเดียวกันอำนาจทางการเมืองของกัมพูชาที่แผ่ครอบคลุมบริเวณลุ่มแม่น้ำก็ไม่อาจแผ่ขึ้นมาถึงได้ หรือหากจะมีมาถึงก็อ่อนแรงลงเต็มที่ สุโขทัยจึงมีโอกาสพัฒนาของรัฐของตนขึ้นได้ ในช่วงรัชกาลของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ซึ่งกัมพูชาได้แผ่อำนาจออกครอบคลุมบริเวณลุ่มแม่น้ำอีกครั้งหนึ่งนั้น มีร่องรอยจากการที่พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ทรงยกพระธิดาให้แก่อชุนณาเมือง และการสร้างเมืองสุโขทัย เป็นราชธานีแห่งใหม่ ซึ่งน่าจะเป็นไปได้ว่า อำนาจทางการเมืองของกัมพูชาเมื่อขึ้นมาถึงสุโขทัยได้แปรรูปเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะอุปถัมภ์ ซึ่งอาจจะมีสาเหตุมาจากความจำเป็นทางการเมืองที่กัมพูชาไม่ยากทำศึกสองด้าน

เมื่อสิ้นรัชกาลพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 สุโขทัยมีความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง กล่าวคือ เปลี่ยนราชวงศ์จากราชวงศ์ศรีนาวนัมมุตมา เป็นราชวงศ์พระร่วง บทบาททางการเมืองเมืองของสุโขทัยในช่วงนี้ ก็ไปช่วยพลังที่แสดงความพร้อมภายในอาณาจักร ในขณะที่ดินแดนบริเวณลุ่มแม่น้ำยังไม่พ้นตัวจากการถูกรวมโดยอิทธิพลของกัมพูชา สุโขทัย

ก็เริ่มแผ่อำนาจลงมากทางใต้ ซึ่งจากหลักฐานจีนที่มีอยู่น่าเชื่อว่าไค่ลงไปจนถึงคาบสมุทรฉาน การแผ่อำนาจทางการเมืองของสุโขทัยนี้ กระทำไค่อย่างปลอดภัยไปตรงเหตุหนึ่งเป็นเพราะการรุกรานของจีนที่ช่วยซ้ำเติมศูนย์อำนาจเดิมคือ กัมพูชาและโจมตี ศูนย์อำนาจที่อาจมาแทนที่คือ พุกามให้สลายลงไค่ อีกเหตุหนึ่งเป็นเพราะกำลังทหารอันเข้มแข็งของฝ่ายสุโขทัย ความสัมพันธ์ระหว่างสุโขทัยและรัฐอื่น ๆ ในช่วงนี้แบ่งออกไค่เป็นสองระดับ คือในฐานะรัฐพันธมิตรที่เท่าเทียมกัน คือลานนาไทยและพะเยา และรัฐในอำนาจการเมืองไค่แก่ รัฐในบริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยาและนครศรีธรรมราช

ส่วนที่สองนั้น ในช่วงแห่งความรุ่งเรือง สุโขทัยไค่สร้างลักษณะเด่นเฉพาะของรัฐตนขึ้น คือรับพุทธศาสนาเถรวาทซึ่งเข้ามาเป็นศาสนาประจำรัฐ การแผ่ขยายและหยั่งรากอย่างลึกซึ้งของลัทธินี้ทำให้เกิดความรับรู้และความเข้าใจร่วมกันทางการเมืองระหว่างกษัตริย์และประชาชน คือความเข้าใจในรูปแบบกษัตริย์และรัฐตามแนวคิดพุทธศาสนา ความเฟื่องฟูทางศาสนาไค่อยู่คู่กับการเมือง จนกล่าวไค่ว่าพุทธศาสนาไค่เป็นอุดมการณ์แห่งรัฐ

น่าสังเกตว่าพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เน้นเรื่องความสัมพันธ์ แต่ไม่มีการกล่าวถึงการจักระเบียบการปกครอง อาจเพราะเหตุนี้ไค่ไค่ ที่ในขณะที่สถานบันกษัตริย์ไค่พัฒนารูปแบบไปจนถึงขั้นเป็นธรรมราชาอย่าง เป็นทางการตามพระนามของพระมหากษัตริย์ในสมัยหลัง ๆ นั้น ไม่มีการพัฒนารูปแบบการปกครองเกิดขึ้นเลย สภาพเศรษฐกิจไค่ไม่ไค่ปัจจัยเอื้อต่อความมั่งคั่งร่ำรวยของรัฐ และการจักระเบียบควบคุมคนไค่เป็นไปอย่างหลวมเนื่องจากลักษณะการชลประทานของรัฐเอง

โครงสร้างทางการเมืองของสุโขทัยจึงไม่ไค่สิ่งกำหนดความรุ่งเรืองทางการเมืองอย่างแท้จริง อำนาจที่มีอยู่จึงเป็นไปไค่ในระยะอันสั้น และไม่อาจฟื้นกลับคืนมาไค่ เพราะโครงสร้างไม่เอื้ออำนวยดังกล่าว

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

กฎหมายตราสามดวง. เล่ม 3. พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2505.

ขจร สุขพานิช. "ความเป็นมาของตัวอักษรไทย." ในหนังสือรวมการบรรยายเรื่อง ตัวอักษรไทย. พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2512.

_____ . "ราชวงศ์ศรีธรรมมาไตรราช." ใน ประวัติศาสตร์และโบราณคดี นครศรีธรรมราช. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยครุ นครศรีธรรมราช, 2521, หน้า 58 - 67.

คำบรรยายสัมมนาโบราณคดีสมัยสุโขทัย. พระนคร: กรมศิลปากร, 2507.

งานบูรณะโบราณสถานจังหวัดสุโขทัย. พระนคร: โรงพิมพ์สืวพร, 2507.

จิตร ภูมิศักดิ์. ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคม ของชื่อชนชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำรา สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2519.

จตุทากวน. บันทึกว่าควยชนบทรรมนิยมประเพณีของเจนละ. แปลโดย เฉลิม ยงบุญเกิด. พระนคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2510.

คำรกราชานุกาพ, สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. ลักษณะการปกครองประเทศสยามแต่โบราณ. พระนคร: โรงพิมพ์เลียงเชียงใหม่, 2511.

นิคม จารุมณี และประทีป ชุมพล. บรรณาธิการ. ประวัติศาสตร์และโบราณคดีภาคอีสาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2521.

ประชากรจักรจักร, พระยา. พงศาวดารโยนก. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร:
คลังวิทยา, 2516.

ประทีป ชุมพล. บรรณาธิการ. รายงานผลสัมมนาตั้งคโลกไตอ่าวไทยกับการวินิจฉัย
ปัญหาเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม สมัยสุโขทัย. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์พิชฌเนศ, 2519.

ประเสริฐ วน นคร. ผลงานคนคว่าประวัติศาสตร์ไทยและเรื่องของเกลือ(ไม้)เค็ม.
พระนคร: โรงพิมพ์อักษรสมัย, 2515.

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. เรื่องเที่ยวเมืองพระร่วง. พระนคร:
ศิลปบรรณาการ, 2504.

มานิต วลัยโกทม. สุวรรณภูมิอยู่ที่ไหน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์การเวก, 2521.

พระปริยัติเวที. พระไตรปิฎกฉบับแปลย่อ พระสุตตันตปิฎก (ทีฆนิกาย). พระนคร:
โรงพิมพ์กวีพร, 2501.

พระพุทธรุกามและพระพุทธรูญาน. ตำนานมูลศาสนา. พระนคร: โรงพิมพ์พระจันทร์,
2517.

พระโพธิรังสี. นิทานพระพุทธรูสังค์. แปลโดย ร.ต.ท.แสง มนวิฑูร. พระนคร:
โรงพิมพ์กวีพร, 2506.

เพ็ญศักดิ์ จักขุจินดา โฮวิทซ์, บรรณาธิการ. "วิเคราะห์เรือสำเภาโบราณที่ค้นพบใน
อ่าวไทย." วารสารโบราณคดีเล่มพิเศษ. ปีที่ 7 เล่มที่ 3. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์พิชฌเนศ, 2521.

รวมเรื่องเมืองนครศรีธรรมราช. พระนคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์, 2505.

รัตนปัญญาเถร. ชินกาลมาลีปกรณ์. แปลโดย ร.ต.ท.แสง มนวิฑูร. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, 2517.

ลิไทย, พระญา. ไตรภูมิพระร่วง. พิมพ์ครั้งที่ 8. พระนคร: สำนักพิมพ์คลังวิทยา,
2515.

คิดป่ากร, กรม. "จดหมายเหตุจีนพรรณาวัวที่ควยกรุงสยาม. "ในประชุมพงศาวดาร
เล่ม 2 ภาคที่ 5. พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2506.

____. ประชุมศิลาจารึกภาคที่ 1. พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2515.

____. มอญที่เกี่ยวกับไทย. พระนคร: โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, 2510.

____. พงศาวดารเหนือ. พระนคร: โรงพิมพ์ไทยเชมม, 2501.

ศูนย์สุโขทัยศึกษา. รายงานผลการสัมมนาการเมืองและสภาพสังคมสมัยสุโขทัย,
กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สุโขทัยศึกษา, 2521.

สำนักนายกรัฐมนตรี. ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่. พระนคร: โรงพิมพ์สำนักทำเนียบ
นายกรัฐมนตรี, 2514.

____. ประชุมศิลาจารึกภาคที่ 3. พระนคร: โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี,
2508.

____. ประชุมศิลาจารึกภาคที่ 4. พระนคร: โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี,
2513.

เสนห์ จามริก. ความคิดทางการเมืองจากเพลโตถึงปัจจุบัน. พระนคร: โรงพิมพ์-
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2505.

สมบัติ จันทวงศ์ และชัยอนันต์ สมุทวณิช. ความคิดทางการเมืองและสังคมไทย.

กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ, 2523.

สมาคมประวัติศาสตร์. สัมมนาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกำแพงเพชร-สุโขทัย.

กรุงเทพมหานคร: สมาคมประวัติศาสตร์, 2523.

บทความ

จันทร์จิรายุ รัชณี, หม่อมเจ้า. "สุโขทัยไม่มีอะไรยากเลย." เศรษฐกิจ การเมือง

และวัฒนธรรม 1(3 - 9 เมษายน 2521): 32 - 33.

เฉลิม บงบุญเกิด. "สุโขทัยในจกหมายเหตุจีน." วารสารสามทหาร 4(มีนาคม 2508):

48 - 50.

ชลธิรา กลัดอ้อย. "ไตรภูมิพระร่วง: รากฐานของอุดมการณ์ทางการเมืองไทย."

วารสารธรรมศาสตร์ 4(มิถุนายน - กันยายน 2517): 106 - 121.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. "อำนาจทางการเมืองของอาณาจักรสุโขทัย." วารสารธรรมศาสตร์

5(ตุลาคม 2518 - มกราคม 2519): 57 - 69.

ทานาเบ, ชีเกฮารุ. "การชลประทานเพื่อการเกษตรในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย."

วารสารธรรมศาสตร์ 5(ตุลาคม 2518 - มกราคม 2519): 70 - 84.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. "พงศาวดารอยุธยาในสมัยรัตนโกสินทร์." รวมบทความสมาคม

สังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2521: 169 - 254.

เบนคา, เจ เฮนรี. "โครงสร้างประวัติศาสตร์เอเชียอาคเนย์." แปลโดย

นิธิ เอียวศรีวงศ์ จุลสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 1(พฤษภาคม - สิงหาคม

2520): 11 - 38.

มานิต วัลลิโกดม. "เนื่องในกำแพงเพชร." เมืองโบราณ. 7(ธันวาคม 2523): 9-16.

พิเศษ เจียจันทร์พงศ์. "บทบาทของขุนหลวงพะงั่วที่มีต่อราชวงศ์สุโขทัย." ศิลปากร.

18(พฤศจิกายน 2517): 71 - 84.

_____. "แนวคิดเกี่ยวกับการสืบราชสมบัติในสมัยสุโขทัย." ศิลปากร.

21(มีนาคม 2521): 12 - 26.

_____. "บทบาทของพระมหาธรรมราชาลิไท: ศาสนา และ/หรือการเมือง."

เมืองโบราณ. 5(ตุลาคม - พฤศจิกายน 2521): 27 - 34.

_____. "เมืองรากและรอยเชื่อมในประวัติศาสตร์ไทย." ศิลปากร.

24(มีนาคม, 2523): 1 - 27.

ไรท์, ไมเคิล. "ผ่าตัดศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ 2." เมืองโบราณ. 6(ธันวาคม

2522 - มกราคม 2523): 19 - 35.

ศรีศักดิ์ วัลลิโกดม. "เมืองลูกหลวงกับการปกครองไทยโบราณ." วารสารธรรมศาสตร์

4(กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม 2518): 77 - 89.

_____. "ละโว้." เมืองโบราณ 1(เมษายน - มิถุนายน 2518): 42 - 56.

_____. "อีสานสมัยลพบุรี." เมืองโบราณ 3(มกราคม - มีนาคม 2520):

41 - 54.

สืบแสง พรหมบุญ. "พระเจ้ารามคำแหงในประวัติศาสตร์ราชวงศ์หงวน." ศิลปากร

15(มีนาคม 2515): 39 - 54.

เอกสารอื่น ๆ

- ชิตา สาระยา. "โครงสร้างของชนชั้นในสังคมไทยสมัยสุโขทัยและต้นอยุธยา (พ.ศ. 1800 - 2102)." รายงานผลการวิจัยทุนวิจัยรัชฎาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.
- ประทีป ชุมพล. "ไครจารีกิตติสาริกหลักฐานที่ 1." เอกสารประกอบการสัมมนาการเมือง และสภาพสังคมสมัยสุโขทัย หมายเลข 7. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2520.
- ศรีศักร วัลลีโกดม. "รายงานความก้าวหน้าของโครงการวิจัยเรื่องเมืองโบราณในอาณาจักรสุโขทัย." สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521.
- _____ . "สภาพภูมิศาสตร์และประชากรของอาณาจักรสุโขทัย." เอกสารประกอบการสัมมนาดังคโลกใต้อ่าวไทยกับการวินิจฉัยปัญหาเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมสมัยสุโขทัย, 2518.
- ศิลปากร, กรม. กองโบราณคดี "รายงานวิชาการโครงการอุทยานประวัติศาสตร์แห่งชาติสุโขทัย." กองโบราณคดี, 2520.
- สุภาพรรณ ณ บางช้าง. "พุทธศาสนาในสมัยสุโขทัย." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาษาอังกฤษBooks

Coedès, G. The Indianized States of Southeast Asia. Honolulu: East-West Center Press, 1968.

_____. The Making of South East Asia. California: University of California Press, 1972.

Hall, D.G.E. A History of Southeastasia 3d ed. London: Macmillan, 19.

Krader, Lawrence. Formation of the State. New Jersey: Prentice-Hall, INC., Englewood Cliffs, 1968.

Weber, Max. The Theory of Social and Economic Organization. New York: Oxford University Press, 1947.

Articles

Flood, E.T. "Sukhothai-Mongol Relations: a note on relevant Chinese and Thai sources (with translations)." Journal of the Siam Society 57 (July 1969): 201-225.

Kachorn Sukhbanij. "The Thai Beach-Head States in the 11th - 12th Centuries." ใน อนุสรณ์ศาสตราจารย์ขจร สุขพานิช. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2521, หน้า

_____. "Was Nam Thom The First King of Sukhodaya ?" Journal of The Siam Society 44 Part 2 (August, 1950): 139-144.

Wolters, O.W. "Chen-li-fu A State on the Gulf of Siam on the Beginning of C. 13th." Journal of the Siam Society 48 Part 2 (November 1960): 1-36.

Other Materials

Suebsang Promboon. "Sino-Siamese Tributary Relations, 1282-1853." Ph. D. dissertation, University of Wisconsin, 1971.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำอ่านจารึกวัดศรีชุม (หลักที่ 2)

.....(ซำรุก).....
(ซำรุก).....
สมเด็จพระ.....เป็น.....
เมื่อสมเด็จพระ.....ศรี.....
มหา.....ศรีสรรทธาราชจุลามาบุรีรัตนลังกาภิรมหาสมิเป็นเจ้า.....
 มาสถิตคือ เจ้าเมืองจา.....เมืองลำพงเถิง.....สมเด็จพระ.....
 ที่นั้นก่อนพระทันตธาคุสุคนธเจศย์มีสาม.....นั้น.....ในนครสระหลวงสองแคว
 ปู่ชื่อพระยาศรีนาวนัมม.....เป็นพ่อ.....สร้างในนครสองอัน อันหนึ่งชื่อ
 นครสุโขทัย อันหนึ่งชื่อนครศรีสัตนาตย์...พระ.....นั้น.....
เป็นขุนยี่ขุนนางนัก.....เมืองขเสียง
พ่อขุนนัมม.....เบื้องในรุกเถิง
 ดอกสองหมื่น.....สี่พยาม.....เบื้องหัวนอนสองแสนพยาม.....เมือง
 คี้นนอนถึง.....พ่อขุนนัมมคาย...เมืองสุโขทัย.....อัน
วงรุ้งข้างแควหาญ.....หัวข้างควยอีแคง
 พระเลิง.....พ่อขุนนัมมใส่.....อีแคงพะเลิงใหญ่ประมาณเท่าบาตร....
 เมืองแคงเมืองสุโขทัย พ่อขุนนัมม.....กให้เขา.....แกทานแล.....
 สอง.....จัก.....กนม.....ลูกพ่อขุนศรีนาวนัมม ผู้หนึ่งชื่อพระยาเมือง
 เป็นขุนในเมืองราก.....ลงแสนข้างหมากรอบบ้านเมืองออกหลวงหลายแ
 กมเมื่อก่อนพ่อขุนบางกลางทาวเป็นเจ้าเมืองบางยาง ให้เอา...พลพ่อขุนมาเมือง
 เจ้าเมืองราก พาพ่อขุนมาเมืองผจากันและกัน พ่อขุนบางกลางทาวได้เมือง
 ศรีสัตนาตย์.....พ่อขุนมาเมืองเจ้าเมืองรากเอาพลมา....บางชลง...เวนบางชลง
 แกพ่อขุนมาเมือง แล้วพ่อขุนมาเมืองเอาพลเมื่อเมืองรากเมืองสากอไค.....
 ศรีสัตนาตย์ สุโขทัย ขอมสมากโขลญลำพงรบ....แล้วพ่อขุนบางกลางทาวไป.....
 พ่อพ่อขุนมาเมืองเจ้าเมืองรากมา....ให้ประชุมพล พ่อขุนบางกลางทาวและพ่อขุน -

ผาเมืองชี้ข้าง.....พระยายสภกัน.....ดินให้ชี้ค้ำยันเนื้อหัวข้าง ประคนแล้วพอขุน
บางกลางท่าวและขอมสมาคโชลญล่ำฟงรกัน พอขุนบางกลางท่าวให้ไปบอกแก่พอขุน -
ผาเมือง พอขุนผาเมือง.....⁴³ขอมสมาคโชลญล่ำฟง.....พ่ายฟง พอขุนผาเมือง
⁴⁹

จึงยังเมืองสุโขทัยเข้าไค เวณเมืองแก่พอขุนบางกลางท่าว พอขุนกลางทาวมีสุ้เขา
เพื่อเกรงแกมิศรสหาย พอขุนผาเมืองจึงเอาพลออก พอขุนกลางทาวจึงเข้าเมือง
พอขุนผาเมืองจึงอภิเสกพอขุนบางกลางท่าวเจ้าเมืองสุโขทัย ให้ตั้งชื่อคนแก่พระสหาย
เรียกชื่อศรีอินทรบดินทราทิตย นามเคิมกมร เคงอัญผาเมือง เมื่อก่อนผีฟ้าเจ้าเมือง
⁵⁰ ⁵¹

ศรีโศทรประ ให้ลูกสาวชื่อนางสีขรมาทาเหวักกับขันไชยศรี ไหนามเกียรแก่พอขุน
⁵² ⁵³

ผาเมือง เทียมพอขุนบางกลางท่าวไคชื่อศรีอินทรบดินทราทิตยเพื่อพอขุนผาเมืองเอาชื่อ
คนให้แก่พระสหาย....⁵⁴เมืองสุโขทัยเพื่อนั้น พอขุนศรีอินทรบดินทราทิตย และพอขุน
ผาเมืองเอาพลตบกันพาหัว.....แต่เมื่อเพรง เทรลาคลาทุกแห่งทุกพาย ต่างคน
ต่างเมื่อบ้านเมื่อเมืองคังเกา ลูกพอขุนศรีอินทราทิตยผู้หนึ่ง ชื่อพอขุนรามราช
⁵⁵

ปราษฎร์ธรรม กอพระศรีรัตนธาคูอันหนึ่งในศรีสัตนาลัย หลานพอขุนศรีอินทราทิตย
ผู้หนึ่งชื่อธรรมราชาพ. รบุญธรรมมีปริชาแกมมมิกลาวดีเลย พอขุนผาเมืองเจ้าเมือง
⁵⁶

รานั้น ให้สร้างเจดีย์มีคุณแก่ฝูงท้าวพระยา เป็นอาจารย์พรนธิบาลแก่ฝูงกษัตราธิราช
⁵⁷

ทั้งหลาย.....ในศรีสัตนาลัย.....ทุกแห่งให้เป็น..... พายนบนหลังทั้งหลาย
⁵⁸

ยอมให้..สรร เลิกโอยทาน.....ครุหนักหนาแกม มีหลานพอขุนผาเมืองผู้หนึ่ง ชื่อ
สมเด็จพระมหาเถรศรีศรีธรรมาจุลามุนีศรีรัตนลังกาที่ปมมหาสมามิเป็นเจ้า พระมหา
เถรศรีศรีธรรมาจุลามุนีหลานพอขุนผาเมืองนั้น ผู้เชื่อมักกระทำบุญกระทำกรรม มัก
โอยทานทุกเมื่อ บคิคคั้นจักให้แก่ทาน.....สะอาคองามหนักหนา จึงโอยทาน
บิณฑบาตโอยทาน บมิชาคส์กอันโอย....คาบแล....ฉนั้นทุกวันคังอัน.....มักจำเิล
ภาวนาอยู่กลางป่ากลางคองคองคณันให้

..... ลูกหมากรากไม้มีวัคปฏิบัติเปียงสิงหล
⁵⁹

ทุกอัน นักกเมร เทศ แสวงหา ปริชาสุ.....เทศ รู้ ทุก ภาษา มักกระทำเพียรพยายาม
⁶⁰

กลาง บ่ยืนกลางคืนบ่อยู่เหี่ยมปรารณาโพธิสมภาร.....ปลุกพระศรี
มหาโพธิกระทำพุทธปฏิมาทุกแห่งทุกพาย เลิกศาสนาพระมหา.....อันตรธาน
61

บ่ให้ล้ม บ่ให้หายสักแห่ง พระมหาเถรศรีสัทธิราชจุลามุนีนันผู้ชื่อ.....ก็ตี
บ่มีเคียดคอบขสานติไมตรีรูปรานีคน สักตัวทั้งหลายไปรคสรายบ่ให้ลมบ่ให้ตาย...
62

คังฉันรูบรูคุณท่าน ส่งยามมรยาทอาจสั่งสอนคน สั่งสอนคนทั้งหลายให้รู้ละอาย
รูกลัวบาป กลัวผิดคณูเขายูแก่ พอแมครุ อุปัชฌาย์ มิตรสหายทั้งหลาย พระ
มหาเถรศรีสัทธิราชจุลามุนีนันกล้า.....ควยแกกม แมนชื่อไมกะทิงก็ตี แมนชื่อ
63

กึ่งพระศรีมหาโพธิ์ก็ตี แมนชื่ออิ...ก็ตีแมนชื่อ... สिर..... ในเมืองสิงหลัน
ก็ตี สมเด็จพระมหาเถรเป็นเจ้าเอามาปลุกเหนือคิน จึงอชิษฐานเฝ้าว่า.....

พระพุทธรจริง จึงว่าไซร์ จุงให้เป็นใหญ่โคหนอ สักอันคัน อชิษฐานคังอันชื่อใบหนึ่ง
แห่ง.....เป็นใบเขียนงามหนักหนาแกกม เย็นคันให้เป็นหลวงสูงงามหนักหนา..

หลายคือรูปพระ...ฉลิกประกิษฐานไว้ในศรีราม.. พินหารเบ้อง..เมืองสุโขทัย....
ไว้กลางมหาส....หนึ่งไว้ในภูคักันเคียง....หนึ่งใน เมืองศรีสัชนาลัย.....

นาพระมหา.....เมื่อแม่.....ไค้อชิษฐาน ไสเป็นปุรา ในลังกาทวีป..เมื่อ..
.....ในชมพูทวีปหลวงมีหลายแห่งให้มืบง....สมเด็จพระมหาเถร.....

ฝูง.....เป็นกฤหัสถ์..เมื่อนั้น เจ้า.....พิศเสมอราชสัทม์กำลัง.....
หนักหนาแกกม ทอหัวข้างควยขุนจ้ง ขุนจ้งนั้นชี้ข้างสรายเป็นสารสูงใหญ่แกกมน้ำมัน

...กำลังตกและชี้มาควยเร็วหนักหนา ขุนจ้ง.... ทายพระยาคำแห่ง.....
พระยาคำแห่งพระราม.....จักแลกหมอนแพรแทน..... คังอันเจ้าศรีสัทธิ

ราชจุลามุนีนันเจ็บใจตางพอกคนหนักหนา เสมือนคังเอาค่อนทีทสางนาคราชัน..
ข้างชื่อ...ชั้นซิบแล.....แมข้างแลข้างสรายลงมันชำเชิง..... ข้างสราย

เอางวงมันคล่าน้ำลาง.....อันยอยถูกหัวเจ้าศรีสัทธิราชจุลามุนี..... หน้าไป
ปักปิ่น. กจอม....ถูกรูน้ำมัน ข้างสรายนันเกินเจ็บหนักหนาคนหนคินก็ย้งช่วย

แห่งข้างสรายนันจ้งยักเพ็ลยงมุกป่าพงหนี เจ้าศรีสัทธิราชจุลามุนีจ้งซิบแมข้างไล่

ตามคืบย้าค่านหาญไว้.....วานงวงวิ่งหนีตกป่าแถม เงือกคำรบสองคาบสามคาบ
65

เข้าห้อง....นั้นวิ่งหนีเลย ช้างนั้นตามบออย่าจึงไล่ช้างสรายนั้นให้มาและสมเด็จ -
ธรรมราชา...เมืองสุโขทัย. นี่ท่าน..ว่าคังฤา และแม่ช้างต่อช้างสารคกน้ามันแล
ช้างสาร.....หนีแกแม่ช้าง.. คังฤาแลช้างสารคกน้ามันหนี
คังอัน.. แม่ช้าง..... เมื่อสมเด็จเจ้าศรีสุริยราชจุลามุนีตั้งอาสน์ เมื่อเป็น
พระทริทรา..เทพเหมือน.....แต่เมื่อเจ้าศรีสุริยราชจุลามุนียังน้อยแม่ให้กินนมได้
สองปีปลายค้ำหนึ่ง.....นั้นมาถึงสิบเจ็ดปีสิบแปดปี มีจำบัง เป็นขุนผู้
66

หนึ่งชื่อท้าว..จำบังด้วยอีกนั้นผู้หนึ่ง ชื่อท้าวอิจานมาถึงยี่สิบหกปีมีจำบังหนักหนา ทอ
หัวช้างด้วยขุนจึ่ง...เลยสักน้อย...บมิกกล่าวดีเลยมีคังกล่าวกอนนั้นแล เจ้าศรี
สุริยราชจุลามุนี.....คุณมักเรียนคุณ....พี่...สักอันหนึ่ง รุกคุณข้างอันหนึ่ง
รุกคุณมาอันหนึ่ง รุกคุณ...อันหนึ่งรุกคุณ. อันหนึ่งรุกคุณสี่...อันหนึ่งรุกคุณสี่. นูสี่ปล.....
ถูกรุกคุณ.....

เจ้าศรีสุริยราชจุลามุนีนั้น บัดเข้าบุญเข้าบาป บัดหัวบัดให้ บัดไต่บัดเสีย
บัดไต่สุข บัดไต่ทุกข์ เวียน.....กลับไปมา ชี้ใจในสงสารนี้หลายซ้ำแถม.....
.....มาถึงยี่สิบเก้าเข้าสามสิบ ทรงมีราชกุมารภักย์ผู้หนึ่ง.....
.....หนักหนาเห็นสงสารภพนี้ อนิจยอนาคตมิเที่ยง จิงคำ...
.....มาถึงสามสิบเอ็ดปีมีศรัทธาหนักหนา ชื่อผู้ใด
ปรารถนาเอาหัว.....โอยทานเมื่อนั้น จิงขนนิมล้างเครื่องอาวุธทั้งหลาย
อันเป็นค่นว่า.....เห็น.....สนุนันตุงจิงหันโนป่า.....
เวียนแหม.....จิงสละพนละเหย้าเรือน แดงเรือนผา
ค้วยผ้าแดงผ้าเหลือง ผ้าดำผ้าเขียวผ้าขาว. เหลือ....สาเอาทปไต่จิงไต่กรภยาทาน
สี่ส.....

ศรีสุริยราชจุลามุนีจึงยอสองมือบังคมพบไทมองคุณแท้ใส่กายเส.....
.....เป็นเจ้ามีศรัทธาโอนทานคนทีนั้นไว้คน. ทีนั้น.....
.....รอยท่ายอกทีนั้นพระเป็นเจ้าปาฏิหาริย์ไต่สมเคื่อน เป็นอัศจรรย์.....

.....ทั้งหลายสถลใน.....เขาที่นั้น.....
 รัตนธาตุ.. คิวธาตุพระ.....พระคันธธาตุพระธาตุ.....กลางหา
 ชาวสิงหลเห็นแก่คามีศรีทชาลง.....จุลามณีไว้เหนือ
 จอมเขา.....ทำบุญชาวพระ...บูชา.....อันหนึ่ง . ฉล็ก
 ควย.....แห่งเทวรา.....คาไปก่อ..พระเจดีย์ใน....
 คินมาฉัพพรณรังสี.....(ชำระ).....
(ชำระ).....
(ชำระ).....
(ชำระ).....
(ชำระ).....
(ชำระ).....
พระศรีราชจุลามณี.....
(ชำระ).....
มณีรัตนบัค...ราคาไฟ...การประพาส.....
แต่งแกลงสาวสองคนใส่ทองปลายแขนแหวน.....
 67
 หนักหนา โอยทานให้แก่ทานผู้มาขอควมมหาสรร.....แต่งแกลง
 เล็งคูมีรูปงามแก่ตา โอยทานให้แก่ทานผู้มาขอและออก.....
 ปรารธนาเป็นพระพุทธร.....จึงภิเษกกรรมออกจากรัตนภูมิสพายมาคร.....
 ทั้งหลาย.....คงจงเทรหาพระศรีรัตนมหาธาตุ ปรารธนาเพื่อจักทำกุศล.....

คำอ่านจารึกนครชุม (หลักที่ 3)

ศักราช 1279 ปีระกาเดือนแปดออกห้าค่ำวันศุกร์หนไทยกัถเรา บุรพณ
⁸⁵
 คุณินักษัตริย์ เมื่อยามอันสถาปนานั้น เป็นหกค่ำแล พระยาสุทโธไทยราชผู้เป็นลูก
 พระยาเลอไทย เป็นหลานแก่พระยารามราช เมื่อได้เสวยราชย์ในเมืองศรีสัชนาลัย
 สุโขทัยได้ราชาภิเษก อันผู้ท้าวพระยาทั้งหลายอันเป็นมิตรสหายอันมีในสืทศนี้ แดง
 กระจ่างววยของฝากหมากปลามาไหว อันยักยัญ อภิเษกเป็นท้าวเป็นพระยา จึง
⁸⁶
 ขึ้นชื่อศรีสุริยวงศ์มหาธรรมราชาธิราชหากเอาพระศรีรัตนมหาธาตุอันนี้ มาสถาปนาใน
 เมืองนครชุมนี้ปีนั้น พระมหาธาตุอันนี้ไซ้ธาตุอันสามัญ คือพระธาตุแท้จริงแล เอา
 ลูกแต่ลังกาทวีปขึ้นมาคาย เอาทั้งพิธพระศรีมหาโพธิอันพระพุทธเจ้าเราเสกจ้อยู่ใต้ต้น
 และฉงญพลขุนมาราธิราช ได้ปราบแกสัพพัญญุตญาณเป็นพระพุทธ มาปลุกเบื้องหลัง
 พระมหาธาตุนี้ ฌีดูโคโคไหว้นบ กระทำบูชาพระศรีรัตนมหาธาตุและพระศรีมหาโพธิ
 นี้ว่าไซ้ มีผลอนิสงส์พร้าวเสมอตั้งโคนบตบพระเป็นเจ้าบางแลความตั้งนี้ เรามมี
 หากกล่าวคำพระพุทธเจ้า เราหารังบอกไว้เองไซ้ เมื่อพระเป็นเจ้าได้เป็นพระพุทธ
⁸⁷
 วันนั้น ชนมพิธีเรากนนี้ยังในร้อยปีเลย แต่เมื่อนั้นแลมาถึงบัดนี้ว่าไซ้ ชนมเรากน
 คลาจากร้อยปีแลบัดนี้ถอยปีหนึ่งไปแล ยังแต่เก้าสิบเก้าปีคาย ฌีมีคนถามว่านี้ แต่
 คลาร้อยปีนั้นแล ยังคงแต่เก้าสิบเก้านั้น ไก่ก็ปีแลสิ้น ให้แก่ว่าตั้งนี้ เมื่อปีอัน
 พระยามหาธรรมราชาทอพระธาตุนี้ ชนมคนถอยจากร้อยปีนั้นได้ร้อยสามสิบเก้าปีแลปีอัน
 ถอยนั้นว่าไซ้ ในปีเถาะแต่ปีนั้นมาแล ผู้เจ้าขุนพราหมณ์เศรษฐี ถอยจากเป็น
⁸⁸
มลากเป็นคี่ เขาแต่กันแลยังผู้รู้ทลวก ไทรทาย ยาทูยกก็ถอยแต่กันแล บรอบบ่อย่าเลย
⁸⁹
 ฌีมีคนถามตั้งนี้ โสค แต่วันพระเจ้าเราได้เป็นพระพุทธ ในใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ มาถึง
 วันสถาปนาพระศรีรัตนธาตุนี้ได้เท่าใด ให้แก่ว่าตั้งนี้ ฌีจักนับค้ายปีโคพันเก้าร้อยสี่สิบ-
 หกปี ปีอันพระโคเป็นพระพุทธรนั้นในบิวอก ฌีจักนับค้ายเดือนโค ฌีหมั่นสี่พันหกสิบเดือน
 เดือนอันพระโคเป็นพระพุทธรนั้น ในเดือนหกบุรณมี ฌีจักนับค้ายวัน โคเจ็ดแสนหมื่นสี่
 ร้อยหกสิบแปดวัน พระโคเป็นพระพุทธรนั้น ในวันพุธ วันหนไทย วันเตาญ ฌีมีคน
⁸⁹

ถามศาสนาพระเป็นเจ้ายังเท่าใดจักสิ้นอัน ให้แก้ว่าดังนี้ แต่ปีอันสถาปนาพระมหาราชก
 นี้เมื่อน้ำ ไค้สามพันเก้าสิบเก้าปีจึงจักสิ้นศาสนาพระเป็นเจ้า อันหนึ่งโสคนับแต่ปี
 สถาปนาพระมหาราชกนี้ไปเมื่อน้ำ ไค้เก้าสิบเก้าปี ถึงในปีนั้น อันว่าพระปิฎกไตรยนี้
 จักหายและหาคนจักรู้แต่แลมิไค้เลย ยังมีคนรู้คั้นสเล็กสน้อยไซ้ ธรรมเนียมอันเป็น
 90
 คั้นว่าพระมหาราชก หาคคนสวคแลมิไค้เลย ธรรมเนียมอันอื่นไซ้ มีคั้นหาปลายมิไค้
 มีปลายหาคั้นมิไค้เลย จำพวกพระอภิธรรมไซ้ พระปริฐฐาน และพระยมก ก็จักหาย
 เมื่อนั้นแล แต่เมื่อน้ำไค้พันปีโสคผู้งกิกษุสงฆ์อันจำศีลคงสิกขาบทสี่อันยังมีสิกขา บท
 อันหนักหนาหามิไค้เลย แต่เมื่อน้ำไค้พันปีโสค อันว่าผู้งกิกษุสงฆ์จำศีลหามิไค้เลย
 เค้ายังมีน้ำเหลืองน้อยหนึ่งเหน็บในหู และรู้จักศาสนาพระเป็นเจ้าคาย แต่เมื่อน้ำ
 ไค้พันปีโสค อันว่าจักรู้จักน้ำจิวร จักรู้จักสมณน้อยหนึ่งหามิไค้เลย ราชกพระเป็นเจ้าที่นี้
 ก็ดี แห่งอื่นก็ดียังคงเลย เมื่อปีอันจักสิ้นศาสนาพระพุทเป็นเจ้าที่สุดทั้งหลายอัน ปี
 ชวคเคื่อนทกบูรณมีวันเสาร์ วันไทยวันรายสัน โฟสาชฤกษ์ ถึงเมื่อวันคังนั้น แต่พระ
 ราชกทั้งหลายอันมีในแผ่นดินนี้ก็ดี ในเทพโลกก็ดี ในนาคโลกก็ดี เหาะไปกลางหาว และ
 ไปประชุมกันในลังกาทวีป เข้าอยู่ในถาวรรัตนมาลิกมหาสถูป แล้วจึงจักเหาะไปอยู่ใน
 คั้นพระศรีมหาโพธิที่พระพุทเป็นเจ้าครัสแกสรร เพชอุคญาณเป็นพระพุท เมื่อก่อนอันจึง
 จักกาลไฟไหม้พระราชกทั้งอันสิ้น และเปลวพุ่งขึ้นคังพรหมโลก ศาสนาพระพุทจักสิ้น
 ในวันคังกล่าวอัน และแต่เมื่อน้ำคังคนอันจักรู้บุญธรรมหามิไค้หลายเลย ยอมจัก
 กระทำบาปกรรม และจักเอาคนไปเกิดในนรกไซ้ แต่เมื่อน้ำคังสาธุคันบุรุษ
 ทั้งหลาย จุงเร่งกระทำบุญธรรมในศาสนาพระพุท เมื่อยังมีเท่าวันชั่วเราบคันนี้ มี
 บุญหนักหนาจึงจักได้มาเกิดคั้นศาสนาพระเป็นเจ้าไซ้ จุงทั้งหลายหมั้นกระทำบาปพระ
 สถูปเจคีย์พระศรีมหาโพธิ อันเสมอคังคนพระเจ้าเราคังผู้ใดไค้ปรารณาค้วยใจศรัทธา
 คังอันสิจักปรารณาไปเกิดในเมืองฟ้า..... รอคพระศรีอารยโมคโรลมาเป็นพระ

91

พุท เยีย มาเกิดในเมืองคินคัมคैयाกัไค้คาย ฅมีคณถามคังนี้โสคคังภาแลไปฐระบับ

92

ปีเคื่อนวันคินอันถอยแต่ คังอันผู้ใดหารังพิจารณาสังขยาคุณคณและ รู้แต่คังอันสิ้น ให้ชาน

93

ว่าคังนี้ พระยารมณราชคังปัญจศีลทุกเมื่อ นบ..... ในราชมณเพียรบหอน

خاکสักวันคืน.....เดือนเพ็ญ...ไปนมพระธาตุอันตน.....
 ทั้งหลายสลับขรรคมเทศนาโอยทาน.....อัญญาจิกศีลทุกเมื่อ อันหนึ่งโสค..
 พระปิฎกไตรยอาจบเรียน* ภิกษุสงฆ์ทั้งหลายให้.....มคเป็นเถรมหาเถระ
 อัน.....หลายประการหนักหนา.....ที่คณาแลมิไกรู้จัก.....ฟ้าหลายกว่าพัน
 ชื่อคน.....ดาวใ้จักเป็น.....จักล้มจักไฟจัก.....จักเป็น.....ปากคัง
ขึ้นจักดู.....เมืองอันใดก็รู้สิ้นอันรูศาตร์.....
 อยุกตสจากุรงคักระห้ายันตรชี้ข้าง.....
 คลองขวางเป็นพฤติปาสศาตร์.....
 นิมิตวงถวนไชรย์ยังมากคลา.....
 คุ้มแก้วควยหาญหาที่.....
 แพบคนแพทานกรูหิม.....
 เหมือนแปลงฝายรูปรา.....
 พาเมืองมาออกยอม.....
 คุลิกขาวลิกของมหอน.....
 นโทรแกคนเหี้ยมบา.....
 คาลไมตรีกรุณาเพื่อ.....
 เมื่อหัวพระยารามราช.....
 กวางขวางรอกทุกแห่ง.....
 ไทวาคัสทุกแห่ง.....
 ทุกแห่งเพื่อพอลูกพอ.....เป็น
 เจ้าเป็นขุนอยู่บ้านเมืองซาก.....
 หลายบันหลายทอนแขว.....หลาย
 บันหลายทอนคังเมืองพ.....

*
 ๒เรียน - สอน - ฉ.

นกเป็นขุนหนึ่งเมืองคนที่พระบางทาเป็นขุนหนึ่ง... เมือง เชียงใหม่ ทาเป็นขุน
94 95

หนึ่งเมือง..... ทาเป็นขุนหนึ่ง เมืองบางพานทาเป็นขุนหนึ่ง เมือง.....ทาเป็น
ขุนหนึ่ง เมืองบางฉลิ่งทาเป็นขุนหนึ่ง.....
คางท่าเนื้อท่าคนเข้าอยู่เมื่อ.....
ได้เสวยราชย์แทนที่ปู่ยาพ่อแม่.....
เป็นเจ้าของขุนนั้นด้วยกำลัง.....
ราชชอบด้วยทศพิศราชธรรม.....
คนที่พระบางกโรมในถิ่นพินนี้.....
96

ปลุกหมากพร้าวหมากกลางทุกแห่ง.....
เป็นป่าเป็นคงให้แฉ้วไถกลาง.....
มิกราชันบ้านเมืองอยู่ชม.....
แคงให้ขุนพี่ขุนน้องลูกหลาน.....
ไพร่ฟ้าข้าไทยที่เรือไปค้าขีมาไปขาย.....
ท้องใจมิได้เพื่อด้วยอำนาจแก่.....
ราชันเมื่อชั่วลุนนี้ ฉินขุนผู้ใด.....
ในเมืองนี้ว่าไซร้จูงใหญ่บุญธรรม.....
สรุปเจดีย์พระศรีมหาโพธิ.....
แม่พินนี้อ่าชาคสีกเมื่อให้ยาปุคร.....
น้องยาณูเจ้าผู้แก่ให้รูปรานี้ไพร่ฟ้า.....
งานใส่ไซ้ฉิบชอบเมื่อไซ้ไซ้อยาพาใช้.....
นางจูงข้าวเหลือเกลือกุนในเมืองตนฉิวา.....
คางบ้านคาง เมืองจักมาพั้งมาอิงตน.....
ว่าไซร้คนไปขอพั้งเมืองท่าน ท่านก็คู้แคลน.....
นิลียคนโศกไพร่ฟ้าข้าไทยถูกเจ้าลูกขุนผู้ใด.....
ได้ข้ามเอาเหย้านาวเอาเรือนเขา พอคายให้ไว้แกลูก พี่ตายให้ไว้แกน้อง ขุนผู้ใด

กระทำชอบด้วยธรรมดั่งอัน ชนุณั้น.....กินเมืองเหิงนานแกกม ผู้ใดกระทำชอบ
 ด้วยธรรมดั่งอัน ชนุณั้นบมียืนเียงเหิงนานเลย คำนี้กล่าวคั้นสเล็กสน้อย และคำ
 อันพิสการไซร้กล่าวไว้ในจาริกอันมีในเมืองสุโขทัย.....นักพระมหาธาตุพน และ
 จาริกอันหนึ่งมีในเมือง.....อันหนึ่งมีในเมืองปาง อันหนึ่งมีในเมืองสระหลวง...
 ...หมทลาประคิษฐานไว้ด้วยพระบาทลักษณะเห็น พระบาทลักษณะนั้นไซ้พระยา
 ธรรมิกราชให้ไปพิมพ์เอารอยคั้น....พระเป็นเจ้าถึงสิ่งทลอันเหยียบเหนือจอมเขา
 สุนนุกฏบรรพต ประมาณเท่าโคเอามาพิมพ์ไว้จูงคนทั้งหลาย แท้.....

97

อันหนึ่งประคิษฐานไว้ในเมืองศรีสัชนาลัยเหนือจอมเขา.....อันหนึ่งประคิษฐานไว้ใน
 เมืองสุโขทัย เหนือจอมเขาสุนนุกฏ อันหนึ่งประคิษฐานไว้ในเมืองบางพาน เหนือ
 จอมเขานางทอง อันหนึ่งประคิษฐานไว้เหนือจอมเขาที่ปากพระบาง จาริกก็ยั้งไว้ด้วย

98

ทุกแห่ง

99

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อธิบายคำบางคำในหลักที่ 3

- 85 ทนไทย แบบไทย, อย่างไทยใช้, ธรรมเนียมไทย, กัดเรา - ชื่อวัน
- 86 ยักยัก - ยัก มาจากสันสกฤต ว่า ยชฺฐ แปลว่า บวงสรวง หรือให้
ทาน
- ยัก - ญติ ประกาศให้ทราบ
- 87 ทารัง - ทา - แท้, รัง - แต่ง, ทำ, สร้าง
- 88 มลาก - ความสบาย ไตรภูมิพระร่วงหน้า 138 ว่า "ผู้คนทั้งหลายอัน
เกิดเป็นมนุษย์ได้เป็นมลาก เป็นคิมีสรรพทรัพย์" และหน้า 80 ว่า "เมื่อ
นั้นคนทั้งหลายยินลาก ยินดี แล้วก็ไปโดยเสด็จทุกคนแล"
- 89 เตาฉี่ - ชื่อวัน
- 90 สเล็กน้อย - เล็ก ๆ น้อย ๆ
- 91 ซื่อ - แมว ภาหากวา
- 92 เยี่ย - ทำ
- 93 ระเบิด เขมร - วิธินี้
- 94 เมืองคนตี - บ้านโคก อำเภอมืองกำแพงเพชร
- 95 เชียงทอง - เป็นเมืองร้าง ในหนังสือของลาลูแบร์ ว่าอยู่ในระหว่าง
เมืองตากกับเมืองกำแพงเพชร
- 96 กโรม เขมร - ช่างไต
- 97 จอมเขาสุนทร - เขาพระบาทใหญ่เมืองสุโขทัย
- 98 พระบาทเหนือจอมเขานางทอง ไต่ส่งลงมากรุงเทพฯ เมื่อ พ.ศ.2466
อยู่ที่พิพิธภัณฑสถานฯ
- 99 เขาที่ปากพระบาง ทุกวันนี้เรียกว่าเขากบ เมืองนครสวรรค์ รอย
พระบาทยังอยู่บนเขานั้น แต่ตัวหนังสือชำรุดอ่านไม่ได้แล้ว

ประวัติการศึกษา

นางสาววิไลลักษณ์ เมฆารัตน์ เกิดวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2494

ณ โรงพยาบาลศิริราช สำเร็จการศึกษาชั้นศิลปศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
เมื่อปี พ.ศ. 2515 เข้าศึกษาต่อในคณะบัณฑิตวิทยาลัย ภาควิชาประวัติศาสตร์ ตั้งแต่
ปี พ.ศ. 2518 ปัจจุบันรับราชการในตำแหน่งนักวิจัยระดับ 4 สถาบันไทยคดีศึกษา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย